

Uumama namaatti Xinxalluu-Kutaa 1

Description

Akkamitti gara Rabbii (Subhaanahu wa taâ€™aalaa) Dhiyaatan?

Marsaalee uumama namaa Aayata Qurâ€™aanaati fi dhugaa sayiinsin irra gahe fayyadamuun hanga kutaa torbaa ilaala turreerra. Fakkiwwan sanniin ilaalun nama uumama ofiitti xinxalluuf barnootaa fi gorsa taâ€™a. Ammas, itti fufuun uumama keenyatti ni xinxallina. Garuu uumama keenyatti xinxalluun buâ€™aan nuti argannu maalii? Namni jirenya isaa keessatti Gooftaa isa uumee beekuf karaa adda addaa barbaada. Erga Gooftaa isaa beekee booda Isa qofa gabbaruu fi jaallachuun jirenya keessatti tasgabbii fi milkaaâ€™inna barbaada. Kanaafu, karaan Gooftaa ofii itti beekan keessaa tokko uumama ofiitti xinxalluudha. Aarifoonni (warroonni Rabbiin sirritti beekan) gariinakkana jedhu, â€œJiraattonni addunyaa tanaa wanta garmalee miâ€™aayaa (gaarii) taâ€™ee osoo hin dhandhamin addunyaa tana gadi dhiisanii deeman.â€ Wanti garmalee gaariin (miâ€™aawan) suni maali? jedhamanii yommuu gaafataman, isaaniisakkana jechuun deebisan, â€œ**Rabbiin beekuu fi jaallachuudha.**â€

Imaamu ibn Al-Qayyiim (rahimahullahu) karaalee Rabbii ofii itti beekanii fi itti dhiyaatan bakka afuritti qooda[1]:

1-Sifaata Rabbii beeku- asitti sifaata jechuun amaloota gaggaarii waa ëTMee Rabbii ibsaniidha. Kan akka waan hundaa beeku, dhagahuu, arguu, waan hundaa irratti dandaëTMaa taëTMuu,

2-Hoijiwwan, tola, mararfanna Rabbii gara sifaanni Isaa guutuu taâ€™uu agarsiisanitti xinxalluu

3-Namni amalootaa fi hojiwwan Rabbiin jibbuu fi itti dallanuu itti yaadun irraa fagaachu.

4-Amalootaa fi hojiwwan Rabbiin jaallatu fi gara Isaatti nama dhiyeessan itti yaadun amal

faayu fi hojjachuu.

$T_{\text{c}} = -1.66 \pm 0.26$, $T_{\text{c}} = 1.66 \pm 0.26$, $T_{\text{c}} = 1.11 \pm 0.11$, $T_{\text{c}} = 1.11 \pm 0.11$, $T_{\text{c}} = 1.11 \pm 0.11$, $T_{\text{c}} = 1.11 \pm 0.11$

4ffaan immoo karaa Isatti nama geessu fi wanta karaa kanarraa nama deebisaniin kan wal qabataniidha. Amaloota nafsee ofiitti xinxalluun wanta Rabbiin jaallatuu fi jibbuu akka addaan baasu isa taasisa.

Siraa Rabbi beeku ii nojir waa mi iimarta waa Isaatii yaadun, iimadaanii ii Kuurii, tawimdaa ii Shirkii, mirkaneessu fi diigu, wanta Rabbiif hin mallee irraa Isa qulqulleessu fi wanta Isaaf maluun ibsuu akka addaan baasu isa taasisa.

Karaalee kanniin armaan oli galmaan ittiin gahan

Namni sifaata (amaloota) Rabbii guddaa beeku kan dandaâ€™u qajeelcha yoo qabaatedha. Karaa Ergamtootaatin Rabbiin irraa qajeelchi yoo isa hin gahin, dhamaâ€™iinsa fi jallinna keessatti kufa. Addunyaa tana keessatti namoonni Rabbiin arguu hin dandaâ€™an. Kanaafu, qajeelcha Isa ittiin beekan barbaachisa. Qajeelchi kunis kitaabban gara Nabiyyootatti buâ€™aniidha. Kanaafu, karaan sifaata Rabbii Oltaâ€™aa itti beekan Kitaaba Qulqulluu Isarraa buâ€™e quoâ€™achuudha. Kitaabni qulqulluun xumuraa Qurâ€™aana. Qurâ€™aana keessatti sifaata Isaaf maluu fi hin malle ni dubbata. Kanaafu, Qurâ€™aana xinxalliin quoâ€™achuun sifaata Rabbii akka beekan nama taasisa. Kanaafi,akkana jechuun gara Qurâ€™aana xinxallutti nama kakaasa:

كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَرَّكٌ لِّيَدَبَرُوا إِيمَانَهُ وَلِتَذَكَّرَ أُولُو ا

الْأَلْبَابِ
۲۹

â€œ[Yaa Muhammad] [Kuni] Kitaaba barakaa, akka isaan keeyyatoota isaa itti xinxallanii fi akka warri sammuu qaban ittiin gorfamaniif jecha gara keetti buufnedha.â€ Suuratu Saad 38:29

Barakaa jechuun tola baayâ€™ee jechuudha. Dhugumatti Qurâ€™aanni tola baayâ€™een kan guuttameedha. Waaâ€™ee Rabbii oltaâ€™aa haala ifa taâ€™een namaaf ibsuun dukkana kufrii fi shirkii keessaa gara ifa iimaanatti nama baasa.

Karaan biraan Rabbii ofii itti beekanii fi jaallatan mallatoolee samii fi dachii keessa facaâ€™anitti xinxalluudha. Wantoonni uumaman samii fi dachii keessa jiran hundi sifaanni Rabbii guutuu taâ€™uu agarsiisu. Kanaafu, namni akkuma mallatoolee ijaan mulâ€™atanitti xinxalluun Rabbii ofii beekaa fi jaallataa adeema. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَآخْتِلَافِ الَّيلِ وَالنَّهَارِ لَا يَتِ لِأُولَى
لِبِ ۚ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيمًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ
لَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۚ ۱۹۰

â€œDhugumatti, uumama samii fi dachii, wal bakka buâ€™uu halkanii fi guyyaa keessa warra sammuu qabaniif mallatooleetu jira. Isaan warra dhaabbannaa, taaâ€™umsa fi cinaacha isaanii irratti taâ€™uu Rabbiin faarsanii fi uumama sami fi dachiitti xinxalluun â€œYaa Gooftaa keenya! Ati kana taphaaf hin uumne, Qulqulloofte! Adabbii ibiddaa irraas nu baraari.â€ [jedhaniidha].â€ Suuratu Aali-Imraan 3:190-191

Mee amma wanta yeroo hundaa irra deddeebinee ilaallu sammuu banuun haala haarawaan haa ilaallu. Samii fi dachii, halkanii fi guyyaa namni kamyuu ni arga. Garuu namoonni itti xinxallanii gara haqaatti qajeelan baayâ€™ee xiqqoodha. Namoonni kunis namoota sammuu isaaniitti fayyadamanii fi haala kamyuu keessatti Rabbiin subhaanaha wa taâ€™aala kan yaadatanii fi faarsaniidha. Yommuu dhaabbatan, deeman, taaâ€™an fi cinaacha irratti hirkatan qalbiin Rabbiin ni yaadatu, arrabaan ni faarsu. Warri kuni warra uumama samii fi dachiitti xinxallaniidha. Xinxalli booda wanti hubatan: samii fi dachiin hangana gurguddatan kanniin taphaaf akka hin uumamne ni hubatu. **â€œYaa Gooftaa keenya!** **Ati kana taphaaf hin uumneâ€™!** Kana jechuun yaa Gooftaa keenya wantoota kanniin kaayyoo fi ogummaa malee akkanumatti taphaaf hin uumne. Kana irra, hikma ykn kaayyoo guddaa tokkoof uumte. Namootaaf iddo jirenyaa taasisu, Si beekuf ragaalee akka taâ€™aniif, Siif ajajamuun jirenyaa zalaalamii akka gahaniif uumte [2]. Kanaafu, uumamni samii fi dachii ajajuu fi dhoowwu, badhaasu fi adabuu kan barbaachisuudha.

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aala namootaaf dachii akka firaashaa diriirseef. Samii immoo akka gonbisaa gochuun rooba irraa buuse. Rooba kanaanis biqiltoota biqilchuun namootaaf soorata taasise. Namni xinxalluakkana jechuun of gaafata, â€œRabbitiin kana hunda kan godheef taphaafi?â€™ Gonkumaa taphni wanta isaaf hin malleedha. Kanaafu, wanta namoota barbaachisu jirenya tana keessatti erga dhiyessefi, dhumarratti wanta hojjataniif isaan gaafachuun mindaa isaaniif kenna. Kunis kan taâ€™u Guyyaa Qiyaamat. (Dhugaa kana hubachuuf suuratu baqarah 2:21-25 itti xinxalluun ni dandaâ€™ama) Aayaata kanniin keessatti, jalqaba Gooftaa isaan uume akka gabbaran namoota ni ajaja. Ergasii, uumama samii dachii fi qananii isaaniif oole ni dubbata. Uumamni fi qananiin kuni Rabbitiin qofa gabbaruutti waan nama kakaasuf â€œIsa waliin waan biraa hin gabbarinaâ€™ jechuun dhoowwa. San booda, waaâ€™ee Qurâ€™aana ni dubbata. Kuni kan agarsiisu Qurâ€™aanni Isarra akka buâ€™e fi namootaaf qajeelcha akka taâ€™e agarsiisa. Dhumarratti, xumura namoota kafaranii fi amanani dubbata.

Kanaafu, uumamni samii fi dachii jirenya tanaan ala jirenyi biraakka jirtu kan agarsiisuudha. Jirenyi lammataa namni hunduu mindaa itti argatu yoo hin jiraatin, uumamni samii fi dachii tapha taâ€™aa jechuudha. Rabbitiin subhaanahu tapha irraa kan qulqullaâ€™edha. Kanaafi, warroonni xinxallan, â€œ **Subhaanaka (Qulqulloofte)!** â€™ jechuun Rabbitiin hanqinnaa fi tapha irraa qulqulleessu. Itti aansanii, Guyyaa Qiyaamaa ibidda irraa akka isaan baraaru kadhatan.

Kanaafu, uumamtootatti xinxalluun Rabbitiin ofii akka beekanii fi itti amanan, yeroo hundaa akka Isa yaadatanii fi faarsan nama taasisa. Akkasumas, kaayyoo wantoonni kanniin itti uumamaniif ni hubatu. â€œYommuu xinxallan ni gorfaman; yommuu gorfaman ni amanan; yommuu amanan Rabbitiin ni gabbaran. Xinxalliin ibaadaa guddaa gabrichi hojjatuudha. [3]â€™

Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aala gara uumama samii fi dachii qofa osoo hin taâ€™in uumama keenyattis akka xinxallinu nu kakaasa.

أَوْلَمْ يَرَى إِنَّهُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

â€œSila namni akka Nuti copha bisaan saalaa irraa isa uumne hin arginee? Yeroma san inni mormaa ifa bahaa taâ€™ee argama.â€™ Suuratu Yaasin 36:77

Qurâ€™aana keessatti iddo addaatti ilma namaa jalqaba, guddinnaa fi xumura uumama isaatti akka xinxalluu ni waama. Nafseen isaatii fi uumamni isaa ragaalee gurguddaa gara Uumaa isaa akeekan irraayyi. Wanti hundarra dhiyoon gara namaa taâ€™e nafsee isati. Wantoota ajaaâ€™ibaa Guddinnaa Rabbii agarsiisantu keessa jira. Garuu namni nafsee ofiitti xinxalluu irraa kan garagalee fi dagateedha. Osoo itti xinxallee silaa ajaaâ€™ibni inni uumama ofii keessatti arguu kufrii isaatirraa ni dhoowwaa ture [4]. Rabbiin ni jedha:

﴿ قُتِلَ الْإِنْسَنُ مَا أَكَّثَ فَرَهُ ۚ ۱۷ وَ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۚ ۱۸ وَ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ ۚ ۱۹ فَقَدَرَهُ ۚ ۲۰ ثُمَّ أَلْسِيلَ يَسِيرَهُ ۚ ۲۱ ۲۲ ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَعْقَبَرَهُ ۚ ۲۳ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَذْسَرَهُ ۚ ۲۴ ﴾

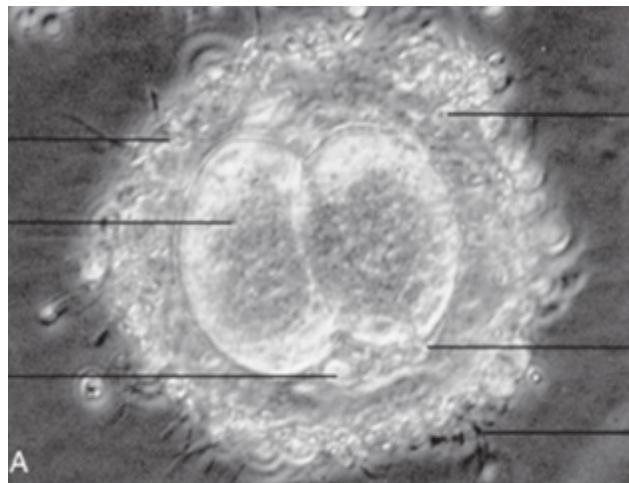
â€œNamni abaarrame! Sila maaltu isa kafarsiise?

[Rabbiin] waan akkamii irraa isa uumee? [hin xinxalluu?]

Copha bishaan saalaa irraa isa uumee ergasii isa sirreesse.

Ergasii karaa [inni ittiin dhalatu] isaaf laaffise.

Ergasii isa ajjeesee isa awwaalchise. Ergasii yeroo fedhe isa kaasa.â€ Suuratu Abasa 80:17-22

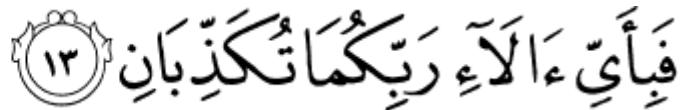

Nuxfah -Copha bishaan saalaa

Mee amma gara nuxfah ija xinxallitiin ilaali. Copha bishaan dadhabaa nama jibbisuudha. Osoo saâ€™aatin muraasni irra darbe cophni tuni ni baddi, fooliin ishii ni ajaaya. Gooftaan gooftotaa wanta hundaa beeku fi dandaâ€™aa taâ€™e akkamitti akka dugdaa fi qoma jidduudhaa baase itti xinxalli. Cophni tuni dandeetti Isaatiif masakamuu fi fedhii Isaatiif ajajamuun hanga iddo gahuumsa geessu ajaja Isaatiif buluun deemti. Cophni dhiiraa fi dubartii keessaa bahan gara gadaamessa deemun akkamitti akka qubatan mee ilaali. Karaa irra deemanii gadaamessa itti gahan Kan mijeesseef eenu? Karaa kana keessa deemun gadaamessa hanga gahanii kan qajeelchu Rabbiin malee jiraa? Cophni kunniin nafsee fi sammuu hin qaban. Kanaafu kan isaan qajeelchu barbaachisa.

Cophni wal makaan gadaamessa keessa erga gahee booda wanta adeemsifamu mee itti xinxalli. Copha akka duumessaa kanarrraa dhiiga iititaa taasise. Dhiiga itiita kana gara muraa foonitti jijire. Muraa foonii

kanarraayis lafee uumuun foon uwwise.

â€œKanaafu, tola Rabbii keessanii keessaa kamiin kijibsiiftuu â€ Suuratu Ar-Rahmaan 55:13

Guduunfaa

â˜ Rabbii ofii beekanii fi itti amananii Isa qofa gabbaruun dhugumatti jirenya keessatti tasgabbii addaan hin cinne argachuudha.

﴿الَّذِينَ ءامَنُوا وَتَطْمَئِنُ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُ الْقُلُوبُ﴾

â€œDSAAN warra amananii qalbiin isaani zikrii Rabiitit tasgabbootudha. Dhagaâ€™aa! Zikrii Rabiitit qalbiin ni tasgabbooti.â€ (Suuratu Ar-Raâ€™ad 13:28)

â˜ Karaaleen Rabbii ofii itti beekan, itti amananii fi jaallatan Qurâ€™aanaa fi wantoota uumamanitti xinxalluudha.

â˜ Qurâ€™aanatti xinxalluun sifaata (amaloota) Rabbii oltaâ€™aaf maluu fi hin malle, iimaanaa fi kufrii, tawhiidaa fi shirkii akka addaan baasan nama gargaara.

â˜ Uumama samii fi dachiitti xinxalluun Guddinnaa fi Dandeetti Khaaliqa akka hubatan nama gargaara.

â˜ Uumama ofiitti xinxalluun maaliif akka uumaman, jirenya tanaan ala jirenyi biraakka jirtu fi Dandeetti Khaaliqa akka hubatan nama taasisa.

â˜ Rabiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota samii fi dachii keessa jiran ilmaan namaatiif erga umee, akkanumatti osoo isaan hin ajajinii fi hin dhoowwin, dhumarratti osoo hin qoratin ni dhiisaa? Qorannoo fi jazaan yoo hin jiraatin buâ€™aan uumama samii, dachii fi ilma namaa maali ree? Kanaafu, Guyyaan Qiyaamaa namni wanta hojjateef itti qoratamuu fi mindaa itti argatu jiraachu qaba.

â˜ Namni haala kanaan jirenya yoo ilaale, akkanumatti kan uumame osoo hin taâ€™in kaayyoo guddaaq akka uumame ni hubata. Kanaafu, waan gaarii hojjachuu fi waan badaa irraa fagaachun Guyyaa Qorannootiif of qopheessa.

â˜ â€œQoratamuun dura of qoradhaa, madaallamuun dura of madaalaa!â€ Umar ibn Al-Khaxxaab (radiyallahu anhu).

Kitaabban wabii:

- [1] [Miftaahu Daaru saâ€™aadah-fuula 530-533, Imaamu ibn Al-Qayyiim](#)
- [2] [Tafsirul Qurâ€™aanil Kariim wa iâ€™iraabuhi wa bayaanuh](#) 2/346 Muhammad Aliyy Xaahaa
- [3] [Madda olii-345](#)
- [4] [Miftaahu Daaru Saâ€™aadah-fuula 539](#)

Date Created

March 9, 2019

Author

admin